

ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι καὶ οἱ φίλοι ἀναγνῶσται οἱ εὐαρεστοῦντες νὰ παρακολουθήσωσι τὸν συζῆτον ταύτην θέλουσιν ἐν ἀμεροδημψίᾳ δικαιώσει πάμπλα.

Ἐν Κερασοῦντι, 14/26 Φεβρουαρίου 1893.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΗΑ. ΝΑΓΑΙΔΗΣ,
Οἰκονόμος.

HIPPOLYTE TAINÉ.

Ὥσπερ ὁ ἀριστοτέχνης ἑκεῖνος Renan μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ συνεδιτῶν Ἑλλάδι τε καὶ Φιλέλληνοι τὸ πανυπέργλαυπτον κλέος ἔξυνει τοῦ ιεροῦ λόφου, ἐφ' ὃ τὸ χρυσοειδοφάντινον τῆς σοφίας Ἀθηνᾶς ὄμοιομα, ἀτενθύνων γλυκύτατον καὶ πλήρη ἐμπνεύσεως ἀσπασμόν, οὕτω καὶ ἡ καλὴ κάγαθὴ ψυχὴ τοῦ περικλεοῦς Taine ἀφιπταμένη πρὸς τὸ θεῖον, οἷονεὶ μεθ' ἀρμονίας, συνοδὸν ἔξελέξατο τὰς λέξεις ἑκείνας δι' ὧν ἐφίστεγκνηθοσαν τὰ ἀριστουργήματα τῶν τοὺς θεοὺς κατ' εἰκόνα καὶ ὄμοιωσιν αὐτῶν πλασάντων. Οἱ συγγραφεῖς τοῦ Περιὶ ιδανικοῦ ἐν τῷ τέκχνῃ (De l'idéal dans l'art), τοῦ Περιὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης (Philosophie de l'art), ὁ καλλιτέχνης Τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι (Philosophie de l'art en Grèce) οὐκ ἥν δυνατὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπερχόμενος τὸν τῶν Ὄλυμπίων νὰ λιπομονήσῃ φωνὴν, ἐφ' ὃ καὶ κατὰ τὰς τελευταῖας αὐτοῦ στιγμὰς Ἑλληνικάς προσφέρει λέξεις. «Προσχθές (20/4 μαρτίου), λέγει ὁ E. M. Vogüé, πικούσθιν νὰ προφέρῃ λέξεις τινὰς Ἑλληνιστί, ἀναμφιβόλως σκέψην τοῦ Μάρκου - Αὐγούλιου, τὸ βιβλίον ὃπερ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ εἶχεν. Ἀμέσως δὲ ἐκλεισθοσαν οἱ ὥραιοι οὗτοι ὀδύθαλμοι, πλήρεις ἐσωτερικῆς ὑπανγείας, οἱ ὀδύθαλμοι οὗτοι, ἐν οἷς οὐδέποτε διεκρίναμεν λάμψην εἰσωνείας, κακίας, ἐπιθυμίας ἀλλοτρίων». Οὐκ ἥν δυνατὸν ὁ θαυμαστὸς τοῦ καλοῦ νὰ μὴ ἀναμνησθῇ τῶν ὥραιών της στροφῶν δι' περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἑλλήνων ἔγραψεν. Ἰδού αὖται ἐπὶ λέξει, αἴπερ δὲν ἀφίστανται τῶν καὶ ὑπὸ Renan φυθεισῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος:

«En Grèce, il s'est subordonné ses institutions au lieu de se subordonner à elles. Il a fait d'elles un moyen et non un but. Il s'en est servi pour se développer harmonieusement, tout entier; il a pu être à la fois poète, philosophe, critique, magistrat, pontife, juge, citoyen, athlète, exercer ses membres, son esprit et son goût, réunir en lui-même vingt sortes de talents sans qu'aucun d'eux fit tort à l'autre, être soldat sans être automate, danseur et chanteur sans devenir figurant de théâtre, penseur et lettré sans se trouver homme de bibliothèque et de cabinet, décider des affaires publiques sans remettre son autorité à des représentants, fêter ses dieux sans s'enfermer dans les formules d'un dogme, sans se courber sous la tyrannie d'une toute-puissance surhumaine, sans s'absorber dans la contemplation d'un être vague et universel. Il semble qu'ayant arrêté le contour perceptible et précis de l'homme et de la vie, ils aient omis le reste et se soient dit: « Voici l'homme réel, un corps actif et sensible avec une pensée et une volonté, et voici la

vie réelle soixante ou soixante-dix années, entre les vagissements de l'enfance et le silence du tombeau. Songeons à rendre ce corps le plus alerte, le plus fort, le plus sain, le plus beau qu'il se pourra, à déployer cette pensée et cette volonté dans tout le cercle des actions viriles, à orner cette vie de toutes les beautés que des sens délicats, un esprit prompt, une âme vive et fière peuvent créer et goûter». Ταῦτα ἔγραψε καὶ ταῦτα ἐφέρονται ὁ καλλιτέχνης ἀνὴρ εἰσδύων εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μιγάλων ἀριστοτεχνῶν, ὃςπερ ὁ συνάδελφος καὶ συμπατριώτης αὐτοῦ, ὃν ἔθροντίσαμεν οὐ ποτὲ πολλοῦ. Τούτου δ' ἔνεκα καὶ ὁ Stapfer ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι Ο Σαΐξ πηρ καὶ οἱ ἔλληνες τραγικοί, περὶ τοῦ ιδανικοῦ τῶν Ἑλλήνων ὄμιλῶν καὶ λέγων ὅτι «τὸ ιδανικὸν τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῦται ἔστι τὸ μέτρον», τῷ Taine καὶ τῷ Renan παραχωρεῖ τὸν λόγον. Τὰ περὶ τέχνης ἐν γένει τοῦ Taine ἀνωμολογήθουσαν ὑπὸ πάντων ὡς ἀριστα. Ἀλλ' ἵνα περὶ καλοῦ κρίνῃ, ἵνα γράψῃ τὰς φιλοσοφίας ἐκείνοις μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δαιμονίου τῆς Ἀγγλίας τραγικοῦ Σαιξπροδιῆς διῆλθε διὰ τῆς πύλης τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, διότι οὗτοι εἰσίν ἀληθῶς τὸ μέτρον, διη σύ μετρεῖται τὸ καλόν.

Ἀλλ' οἱ λέξεις, ἃς ἀνωτέρω ἡραιώσαμεν ἐν οἷς περὶ Ἑλλήνων εἴπεν καὶ ἀπεργαλλιστὶ παρεθέμεθα μὴ θέλοντες νὰ μειώσωμεν τὴν ὀραιότητα τοῦ ὕφους διὰ μεταφράσεως. οὐχὶ οἷονεὶ προφητεία περὶ αὐτοῦ καὶ εἰκὼν τοῦ βίου αὐτοῦ ἔστιν; «Ιδού ὁ πραγματικός ἀνθετος, σῶμα δραστηρίου καὶ αἰσθητικόν μετά νοήσεως καὶ θελήσεως· ίδού δὲ ὁ πραγματικὸς βίος, ἔξικοντα ἢ ἐβδομήκοντα ἔτη, μεταξὺ τῶν βρεφικῶν κλαυθμυρισμῶν καὶ τῆς σιγῆς τοῦ τάφου». Ταῦτα ἀληθῶς χαρακτηρίζουσι τὸν βίον τοῦ μεταξύ τοῦ ἔξικοστου καὶ ἐβδομηκοστοῦ ἔτους, ἀκριβῶς ἐν ἡλικίᾳ πέντε καὶ ἔξικοντα ἔτῶν, (ἐγεννηθήτη τῷ 1828) θανόντος ἐπιφανοῦς συγγραφέως. Ἡ κρίσις ἀνδρεῖ, οἷος ἐγένετο ὁ Taine, βοῆ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Jules Simon ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Temps, δὲν γράφεται τὴν ἐπιστήσαν τοῦ θανάτου αὐτῶν. «Οἱ μεγάλοι ἀνδρεῖς, λέγει, εἰσὶν ὡς τὰ ἱγνόλα ὅρη, διὰ τοῦτο τοῖς ἀπόστασεως λαμβάνει τις ιδέαν. Οὗτος, ἄλλως τε, ἔγραψε περὶ παντοιδῶν θεμάτων καὶ ἐπὶ παντοιδῶν ἐπίσης ἐδικέψατο: περὶ τῆς φύσεως, περὶ τῆς τέχνης, περὶ τῆς τέχνης τῆς νοήσεως, περὶ τῆς μεταφυσικῆς, περὶ τῆς πολιτικῆς, περὶ τῆς ιστορίας. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰσὶ τοσοῦτον πολύτιμα καὶ τοσοῦτον σημαντικά, ὅστε θα ἐπήργουν νὰ δοξάσωσι πολλοὺς συγγραφεῖς διαφόρους εἶδους». Οταν δὲ ἀνὴρ τῆς περιοπῆς τοῦ Jules Simon ταῦτα ἀποφαίνεται, τι λείπεται ήμενον εἰπεῖν ἐκ τοῦ παραχωρῆμα καράσσουσι τὰς σημειώσεις ταύτας; «Ο βίος τοῦ Taine κεῖται παραδειγμα ἀνδρὸς ἐκπροσωπήσαντος τὸν Ἐγγαδίαν καὶ τὸν Ἀγαθόειαν, ἐπιστεφομένας διὰ τῆς Ἀγαθότητος. Ή δὲ ἔγρασια αὐτοῦ η ἀκαταπόντος παρήγαγε δοβαρὰ προϊόντα ἐξ ὧν διακρίνονται μάλιστα αἱ Origines de la France contemporaine, τὸ κράτιστον τῶν ἔργων αὐτοῦ, η πεντάτομος Histoire de la littérature Anglaise, οἱ Nouveaux Essais de critique et d'histoire, τὸ De l'intelligence, δημοσιεύσαντα αὐτοῦ ἔργων τυγχάνει καὶ τὰ ἐν τῷ ἀρχῇ τῶν σημειώσεων τούτων ἀν-

γραφέντα περὶ τέχνης. Τῶν δημοσιεύσεων δ' αὐτοῦ ἐποιήσατο ἔναρξιν διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ ἐν τῷ *Revue de l'instruction publique* καὶ εἶτα ἐν τῷ *Revue des Deux Mondes*. Ή δὲ ἐναίσιμος αὐτοῦ δι' οὓς ἔτυχε τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος ὁ συμμαθητὴς τοῦ About καὶ τοῦ Francisque Sarcey τῷ 1853 φέρει ἐπιγραφήν : *Essai sur les fables de La Fontaine*, θεωρεῖται ως ἔργον κλασικόν.

Τὸ ἔξοχον τοῦ θανόντος ἀκαδημαϊκοῦ, ἐκλεγέντος τῷ 1878 εἰς ἀναπλήσιον τοῦ Lomenie, προσύκαλεσε πλειστας δημοσιεύσεις ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, οἷαι ἐν τῷ *Journal des Debats*, οὓς ἔγένετο τῶν συνεργατῶν, αἱ ἐν τῷ *Temps* αἱ ἐν τῷ *Figaro* καὶ ἄλλαι ἐν ταῖς ἄλλαις ἐφημερίαις καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασιν, ἔκακοιουθήσουσι δ' ἕτι δημοσιεύσουσι, διότι ή Γαλλία ἔστιν ή κατ' ἔξοχὸν κώδρα τοῦ πνεύματος, ἐν ή τὰ γράμματα καὶ ἐπιστῆμαι ἐν τοῖς μάλιστα λογίζονται καὶ τιμῶνται. Ἀλλὰ πλὴν τῶν βιογραφιῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν καὶ αἱ γνῶμαι διαβόρων συγγραφέων περὶ τοῦ τὸν βίον ἅπαντα εἰς τὸν ἐργασίαν καταναλώσαντος ἀνδρός. Ἐκ τούτων, ὁ Francisque Sarcey ἀναμψηνήσκεται τῶν ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ ἐν φέρεται δημοσιεύθησαν περὶ πάντων, ἐννοσολεῖτο περὶ πάντα, ἐνίστε μετὰ πάθους, πάντοτε μετὰ λελογιμένης ἐπιμονῆς. Ἐνδιατρίβων περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἐθεράπευεν ἀμα τὰ μαθηματικά, τὰ φυσικά, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ιστορίαν, τὰς ζώδιας γλώσσας καὶ κατέληξε μαθών ἐντελῶς τὸν μουσικόν, τὸν ἴχνον γραφίαν. Ἀγνῶδ, ἀληθῶς εἰπεῖν, τί ἐπιστατο. Ἡν ζῶσα ἐγκυκλοπαιδεία. Ἀλλὰ ὥπερ ἀξιοθαυμαστότατον, ὁ τεράστιος οὔτος ὁμοθός τῶν γνώσεων, ἃς ἐνέβαλλε διὰ διαρκοῦς κινήσεως ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ διωργανίζοντο ἀκόπως καὶ διετάσσοντο μεθοδικῇ τάξει, ὥστε εἰς τὸν πρῶτον ἀναζήτησιν αὐτῶν ἐν τῷ μηνίῳ αὐτοῦ ἐκάστη ἔκπληκτη τῆς θύμης αὐτῆς καὶ ἔξεχετο ἐπὶ τοῦ χάρτου ἡ ἐν τῷ συνδιάλεξει. "Ημεν καταπεληγμένοι, συγκεχυμένοι ἐκ τῆς καθολικότητος ταύτης. Οἰκεία ἡν ἡ φράσις τῷ About ὅταν εἴχοιμεν ἀνάγκην πληροφορίας :

Allons feuilleter le grand Bûcheron.

Ο δὲ Zola, ὅστις οὐδαμῶς κατηρίθυν τὸν φίλον του Bourget ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, διτί πάντοτε ἡν κατὰ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸν ἀκαδημιαν εἶπεν: "Ο Taine ἡν πνεύμα ἀξιοσημείωτον, συστηματικὸν ίδως, μέγας φιλόλογος καὶ βαθὺς λόγιος. Εστίν τῶν εύρυτέρων νοῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, διν ἀπωλέσαμεν".

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΠΑΜΟΣ¹⁾.

I.

Καὶ ἡμύνατο τόσον καλῶς, ἀκιζομένη ἐν τῷ μεταξύ, ὥστε κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν συνδιάλεξιν εἰς τὰ περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν Διελέτ καὶ μέχρι τῆς εἰς τὸ ζενοδοχεῖον ἐπιστροφῆς, μόνον περὶ

τοῦτο ἔγένετο λόγος, περὶ τῆς οἰκίας, τοῦ ὄρνιθῶν, τῶν σταύλων, τῆς ἀγελάδος καὶ τῶν ὄμοιών.

"Οταν ὅμως ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἀπέμειναν μόνοι ἐν τῷ δωματίῳ καὶ συνδιάλεξις ἐστράφη πάλιν περὶ τὸν σύζυγον.

— Ποιῶν νομίζεις ὅτι ἔχει πρὸς ὄρθιαλμῶν ἡ κόρη μας; ἡρώτησεν ὁ κ. Καπέλ.

— Καὶ σύ, ποιῶν νομίζεις;

— Ἐγὼ νομίζω τὸν Παύλον Βερλουΐζ.

Ἐκείνη πάλιν ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ιδέαν. Ἐκ τῶν δύο νέων οἱ ὄποιοι ἐφεύριντο κολακεύσαντες τὴν Σωστίνην μόνον τὸν Κάμιλλον Ροσᾶ εὑρίσκεν ἔξιον νὰ γείνη δεκτός ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

— Πιθανόν. "Αλλ' ἡ οἰκογένεια Ροσᾶ θὰ δεχθῇ τὴν κόρην μας; Είναι λίγην ἔξυπνη καὶ πολὺ σκεπτικὴ ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ φρεντασθῇ κύτο τὸ πρᾶγμα. Πιθανὸν νὰ ἡρεσεν εἰς τὸν Κάμιλλον, δὲν λέγω τὸ ἐναντίον, διότι είναι ἀρκούντως θελητικὴ δι' αὐτό. Ο Κάμιλλος είναι ἀνθρώπως ἐγέρφων καὶ γνωρίζει τὴν ξέπλιζει. Αλλὰ διὰ νὰ σκεψθῇ κανεὶς ὅτι σκέπτεται νὰ νυκφευθῇ τὴν Σωστίνην, τὸ βλέπων ὀλίγον δύσκολον. Γνωρίζει τὸν πατέρα του, ὅτι ἔχει ἀπόφρασιν νὰ τὸν ἐναγκάζῃ νὰ νυκφευθῇ πλουσίαν, πλουσιωτάτην μάλιστα νέχν, η ὄποια νὰ τῷ φέρῃ περιουσίαν ὄμοιαν πρὸς ἐκείνην, τὴν ὄποιαν θὰ κληρονομήσῃ μίαν ημέραν. Μὴ σκέπτεσαι λοιπὸν διὰ τὸν Κάμιλλον.

— Τότε λοιπὸν καὶ ἔγώ νομίζω, ως καὶ σύ, ὅτι πρόκειται περὶ τὸν Παύλο.

— Αὐτό είναι πιθανόν, ἀλλὰ πάλιν βλέπω ἀπίθανον νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ Σωστίνη εἰς αὐτόν. ἔτσι ὁ Κάμιλλος είναι πολὺ πλούσιος, ὁ Παύλος δὲν είναι ἀρκούντως, τούλχιστον οὐτω φρονῶ σκεπτόμενος ως ἡ Σωστίνη, η ὄποια ἔχει μεγάλης ιδέας καὶ φιλοδοξίαν.

III.

"Ἐνφ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ συνεζήτουν περὶ τοῦ γέμου τῆς θυγατρὸς αὐτῶν, ἡ Σωστίνη. ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς ὅπερ ἐχωρίζετο ὑπὸ δικαρφόγματος μόνον ἐκ τοῦ δωματίου τῶν γονέων αὐτῆς, δὲν ἐπικέπτετο ποσῶς νὰ κατακλιθῇ. "Αυταί ως εἰσελθοῦσα εἰς αὐτό ἡναψε κηρίον καὶ λαζαρίσα ἀνὰ χειρας τὸν Φιγαρώ, τεθειμένην μετ' ἀλλων ἐφημερίδων ἐπὶ τοῦ ἐρυκρετοῦ ἔρριψε τὸ ὅματα αὐτῆς ἀμέσως εἰς τὸ κεφάλιον τῶν Μικρών εἰδοποιήσεων τῆς δ' σελίδος, ἔνθι ἀνέγνω.

"Δωμ. 3 φθ. με. 10 καὶ 11 ἐσπέρας τετέρτης θὰ εἰσ. ἀρ. δ. 3. τ: θ: τού δ. ».

"Οπερ μεθερμηνεύσουσιν εἰς γλάσσαν μὴ συνοπτικὴν ἐστήμαχεν.

"Δωμάτιον 3. Φθάνω μεταξὺ τῆς 10ης καὶ 11ης ὥρας τῆς ἐσπέρας τῆς τετέρτης. Θὰ εἰσαγγέλω τὸν καρμὸν τοῦ δωματίου μου ὑπὸ τὴν θύραν τοῦ δωματίου σου».

"Τετέρτη ἡν ἡ αὐτὴ ἡμέρα, τὸ δωματίον 3 ἦτο ἐκείνο ἐν φιλομένων ἡ Σωστίνη καὶ ὁ χριθμός, δο-

1) Ἰδε ἀριθ. 19 σελ. 368—370.